

מ'וערט דעם אויבערשטענ'ס איידעם

פורים היום שבו היהודי נהיה "חתן" אצל הקב"ה!

נערך ע"י הרב מרדכי פרקש

בעלווי וואשינגטאן

לכבוד חג הפורים – ובתור תשורה לחגיגת הבר מצוה של בני האברך התמים ישראל ניסן שיחי' פרקש (ש"ק ו' אדר שני) – מועתקת בזה אגרת מאלפת מהרבי **להרה"ג והרה"ח הו"ח אי"א ובעל מרץ וכו' התמים מוהר' משה פנחס שי' [ע"ה] הכהן** [כ"ץ]. האגרת ממוענת **'פורים ה'תש"ד'** – לפני שמונים שנה – ונדפסה ב'אגרות קודש' (חלק א עמ' רנה) ובה מפורטות חמש קושיות אודות מצוות יום הפורים ומתורצות 'בחדא מחתא' בביאור יסודי במהותו של יום הפורים כיום 'גמר קבלת התורה' ופרטי מצוות היום.

לכללות ענין ביטוי קבלת התורה של בני ישראל במצוות היום דפורים – ראה לקוטי שיחות חלק טז פורים ב.

רקע המכתב: בחורף תש"ד הדפיס הרבי 'קונטרס ח"י אלול תש"ג', וכפי שכותב ב'הקדמה' אודות היחידות של יום ח"י אלול, יום ההולדת של הבעל שם טוב ושל רבינו הזקן, ובקונטרס 'באו שיחות כ"ק אדמו"ר הרי"צ בימי ח"י-כ אלול ה'תש"ג בצירוף מאמרים ושיחות השייכים אליהם' ואף הוסיף בשולי הגליון מראי מקומות והערות.

הרמ"פ זכה להשיג תורם לעזור בהדפסת הקונטרס, וראה 'אגרות קודש' שם אגרת קמ"ה הרבי כותב לר' אריה יעקב לעהמאן מכתב ומודה לו על תרומתו סך חמשים דולר השתתפות בהוצאת הדפסת הספר וגם מודיע ששמו של אביו ר' חיים ב"ר קלונימוס' רשום בהקדשה על כריכת הספר.

מכתב כ"ק אדמו"ר לרמ"פ פותח:

'שלום וברכה!

זה עתה הביאו מבית הכורך את הקונטרס "ח"י אלול, ה'תש"ג" ונשלח לו עקז' [העתק] א' במחיר, וכאשר יודיע בכמה עקז' [עותקים] רוצה, יושלחו לו בהקדם. ובשם מערכת "אוצר החסידים" תודה שלוחה לו בזה על אשר לקח ע"ע להמציא נדבה את האמצעים הנחוצים להדפסת הספר ועי"ז היתה האפשרות להו"ל בהקדם.

גודל ענין הפצת דא"ח ע"י הדפסה וכיו"ב אין זקוק לאריכות הביאור ל' ולדכותי', וגדל ערך ענין זה ביותר בזמננו זה עקבתי דמשיחא, אשר קרב קץ גלותינו, וע"פ מענה משיח להבעש"ט (בעת עלית הנשמה הידועה), ביאת משיח תלוי' בזה שיפוצו מעיינות תורת הבעש"ט חוצה, וכמו שנת' דיוק הלשון "חוצה" בשיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א – שמח"ת תר"צ (עיי"ש אות לב, נב, נג) [נדפס לקוטי דיבורים חלק ב רפו, ב ואילך ובספר השיחות תר"ץ עמ' 84 ואילך]

ובהמשך לזה כותב:

'והנה יש לבאר ענין הפצת דא"ח בקשר עם רמזי האי יומא דפורים, ואגב יבוארו כמה פרטים בנוגע למצות היום' והוא תוכן המכתב דלקמן.

באותו יום – פורים תש"ד – כותב הרבי מכתב לחמיו של הרמ"פ הכהן **'כבוד הו"ח נכבד ונעלה אי"א וחרד על דברו כו' מוהר"ד שי' הלוי** [שטוקהאמער]

פורים, ה'תש"ד / ב

שלום וברכה!

זה עתה יצא לאור הקונטרס "חיי אלול ה'תש"ג" ומצורף לזה יקבל עקז'. ובתענוג ושמחה הנני להודיעו אשר נדפס הקונטרס ע"י האמצעים שהמציאו יוצאי חלציו ובפרט חתנו הרה"ג והרה"ח אי"א ובעל מרץ כו' וכו' התמים מוהרמ"פ שי' וביתו בתנאי אשר ההדפסה תהיה על שם חותנו הוא כבוד תורתו (בצירוף עוד שם איש אחד, שהשתדל חתנו אצלו אשר ישתתף בהוצאות קונטרס זה) וכמו שיראה מודפס בקונטרס זה נדפס באגרות קודש (שם עמ' רסב).

*

לתועלת הרבים מועתקים בזה אגרות קודש אלה – באותיות מודגשות – עם פענוח המ"מ ולפעמים תוספת הסבר – באותיות רגילות וחלוקה לאותיות עם כותרות.

א. חמש קושיות אודות מצוות היום של פורים:

"מצות היום דפורים – משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים, וארז"ל

(מגילה ז, א) 'תני רב יוסף: 'ומשלוח מנות איש לרעהו' – שתי מנות לאיש אֶחָד. 'ומתנות לאביונים' – שתי מנות לְשְׁנֵי בְנֵי אָדָם. מדקדוק לשון הכתוב במגילה (ט, כב) 'ומשלח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים', דורשים חז"ל: שתי מנות אפילו לאיש אחד, ושתי מתנות לשני בני אדם לפחות – די בהם לצאת ידי חובת המצוה, ובפוסקים פסקו כן להלכה, שצריך לשלוח שני מיני אוכלין לרעהו, ושתי מתנות – או מעות או מיני אוכלין – לשני אביונים. 'חייב כל אדם ליתן לפחות שתי מתנות לשני עניים' (שו"ע סי' תרצ"ד ס"א). 'חייב לשלוח שתי מנות בשר או של מיני אוכלים שנאמר ומשלוח מנות איש לרעהו שתי מנות לאיש אחד' (סי' תרצ"ה ס"ד). וכמה דיוקים יש לדקדק בזה:

א) מהו השייכות והקשר דמשלוח מנות ומתנות לאביונים לפורים? ואי משום דעשו אותו ימי משתה ושמחה וחייב אינש לבסומי כו', הלא גם בשבת ויום טוב יש חיוב סעודה וקדוש, וביו"ט אין שמחה אלא בבשר או ביין, נוסף בפסח חיוב אכילת מצה ושתיית ד' כוסות, ובערב יום כיפורים חייב להרבות באכילה ושתייה – ועיין בערוך השולחן או"ח סתר"ד דמנה הדעות אם הוא דרבנן או דאורייתא – ואם כן או יתקנו גם בהנ"ל משלוח מנות כו', שבכל חג יהיה החיוב של משלוח מנות ומתנות לאביונים, או דנילף משם שלא יתקנו משלוח מנות וכו' ולא יתקנו גם בפורים.

ב) מפני מה במנות נכתב "משלוח" מנות איש לרעהו, מה שאין כן במתנות לאביונים דכתיב סתם ללא המילה 'משלוח'? (אגב, כך נפסק להלכה ע"י מספר פוסקים – שמשלוח מנות צריכים לתת ע"י שליח, שנאמר 'משלוח', ראה משנה ברורה סי' תרצ"ה ס"ק יח בשם תשובת בנין ציון סי' מד)

ואף די"ל דתיבת משלוח קאי אשניהם, בכל זאת הרי לא כתב משלוח מתנות לאביונים ומנות איש לרעהו אלא 'משלוח מנות' היינו שמקדים את 'מנות' למתנות, ובפרט דלכאורה משובח ביותר המשלוח במתנות לאביונים, כי הרי בצדקה יש מעלה שלא ידע המקבל והנותן זה מזה וכדאיתא בב"ב (י, ב) 'אי זו היא – צדקה – שְׁמִצִּילָתוֹ מִמִּיתָה מְשֻׁנָּה? נִתְּנָה – וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְמִי נִתְּנָה, נִטְלָה – וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמִּי נִטְלָה', וזה אי אפשר כי אם כשאינו נותן מיד ליד, אלא שולח ע"י גבאי צדקה וכהאי גוונא, משא"כ באיש לרעהו דליכא טעם זה, שהרי המטרה ששולח לו מנות אלה לקירוב הדעת בתור 'רעהו', אם כן אדרבה, נתינה מיד ליד תרבה הריעות ביניהם, ובפרט לטעם בעל 'מנות הלוי' (לר"ש אלקביץ מגילת אסתר ט,

פורים, ה'תש"ד / ג

טז. כ ואילך) שטעם 'משלוח מנות' הא להרבות שלום וריעות, **ואם כן הוה ליה לסמוך ענין דמשלוח למתנות לאביונים מלמנות לרעהו.**

לסיכום: או ששניהם יהיו על ידי שליח, או שבשניהם תהיה המסירה ביד, מפני מה הקפידו על משלוח מנות דוקא שיהיה ע"י שליח ולא במתנות לאביונים.

(ג) מהו דיוק החיוב לשלוח מנות ל'רעהו' אחד, ולתת מתנות לאביונים החיוב הוא לשני 'אביונים'?

(ד) מפני מה במשלוח מנות לרעהו מחויב לשלוח ב' דברים, משא"כ לאביון מספיק דבר אחד? ואיפכא **מסתברא**, היה מוטב לתת לעני שני דברים ולמשלוח מנות לחברו תספיק מנה אחת, **דהרבו צריך להיות בענין השייך לצדקה ולא באיש לרעהו. ועל דרך מה שכתב ברמב"ם (הל' מגילה ספ"ב) 'מוטב לאדם להרבות במתנות לאביונים מלהרבות בסעודתו ובשלוח מנות לרעיו', כמו כן גם בעיקר החיוב היה צריך להיות רבוי במתנות לאביונים, לא רק במספר האנשים כי אם גם במתנות, כל אחד מהם יקבל שני מתנות ?**

(ה) מפני מה במשלוח מנות לרעהו מחויב לשלוח דבר מאכל דוקא (והנותן כסף וכיוצא בזה לא יצא ידי חובתו, משנה ברורה סי' תרצ"ה סק"כ) ומשא"כ לאביון הוא יכול לתת כרצונו, אם מעות או מאכל, אף שמצינו בצדקה דיש מעלה בנותן דבר מאכל דוקא וכדאיתא בתענית (כג, ב) אודות אבא חלקיה בן בנו של חוני המעגל, שכאשר היה צריך העולם לגשם היו שולחים חכמים אליו, והיה מבקש רחמים, ובא הגשם. פעם אחת הצטרף העולם לגשם, שלחו זוג חכמים אליו לבקש רחמים שיבא גשם, אמר לה לאשתו יודע אני שהחכמים משום הגשם באו, נעלה לגג ונבקש רחמים אולי יתרצה הקדוש ברוך הוא ויביא מטר, ולא נחזיק טובה לנפשנו, שלא ייראה שאנחנו שגרמנו לכך, עלו לגג, עמד הוא בפינה זו והיא בפינה אחרת, קדמו ועלו עננים מאותה פינה שעמדה בה אשתו, והגשם התחיל לרדת, ושנפגש עם החכמים שאלו אותו כמה שאלות אודות התנהגותו במשך זמן הביקור, דברים שהיו נראים כתמוהים, ועל כל דבר השיב – כמסופר שם בגמרא בפרטיות, ואודות השאלה מה טעם קדמו ועלו עננים מאותה זווית שהיתה עומדת אשתו ולא בזווית שלו? אמר להם: 'משום דאיתתא שכיחא בביתא, ויהבא ריפתא לעניי, ומקרבא הנייתה' – האשה נמצאת בבית, ונותנת לחם לעניים, וקרובה הנאתה, שהיא גורמת להם, ומידה כנגד מידה תפילתה נענית תחילה. 'ואנא יהיבנא זוזא ולא מקרבא הנייתה' – ואני נותן לעניים מעות ואין הנאה זו קרובה, שהרי העני אינו נהנה מיד, אלא עד שיקנה לחם במעות אלה. **ואם כן כל שכן דבפורים ד'לרעהו' שולח מאכל, אם כן גם המתנה דלעני על אחת כמה וכמה צריך לתת מאכל דוקא?**

ויובנו כל דיוקים אלו בחדא מחתא, בהקדם הבנת ענין פורים על בוריו בביאור בקצור עכ"פ, כי אין הזמן גרמא לכתוב באריכות.

* * *

ב. פורים הוא גמר וקיום קבלת התורה והמצות:

הנה ענין הפורים הוא ענין כללי, זאת אומרת, כמו שבגשמיות והמאורע כפשוטו, היתה הגזירה להשמיד להרג ולאבד את כל היהודים בכל המדינות, ובפרט לש"ס דילן דפליג אמדרש רבה (מג"א פ"א) וס"ל (מגילה יא, א ושם) דאחשורש מלך בכיפה וסליק מלכותיה, ואם כן היתה הגזירה על כל עם ישראל וההצלה היא הצלה כללית.

במדרש כותב שאחשורוש מלך רק על 'חצי' ממדינות העולם, שהיו מאתים חמישים ושתים מדינות שהיו חוסות תחת מלוכת ה'מושל בכיפה', ואחשורוש ירש מכורש מלך פרס

פורים, ה'תש"ד / ד

המלוכה רק על חצי מהם [ראה שם במדרש שכורש נענש למלוך רק על חצי מהמדינות כי בשעה שנתן רשות לבניית בית המקדש בירושלים השתמש בלשון שנשמע כולל כלפי מעלה ח"ו, וכן ציוה לבנות את ביהמ"ק בגובה שהוא חצי מהגובה של הבית הראשון שבנה שלמה המלך], ובכל זאת קיבל מלוכה על מדינה אחת נוספת (כי הרי חצי ממאות חמישים שנים הוא מאה עשרים ושש, והוא מלך על מאה עשרים ושבע), כשכר על הרשות שנתן להם לישראל שתחת ממשלתו לעלות לירושלים ולבנות את בית המקדש,

בלשון המדרש: 'רבי אֶלְעָזָר בֶּשֶׁם רַבִּי חֲנִינְיָא, וְהָלֵא מֵאֲתֵי וְחֲמִשִּׁים וְשָׁתִּים אֲפָרְכִיּוֹת הֵן בְּעוֹלָם... אַחֲשָׁרוֹשׁ שָׁלֹט בְּחֻצָּיו, לְמָה בְּחֻצָּיו, רַבִּי הוֹנָא בֶּשֶׁם רַבִּי אֲחָא וְרַבָּנִי, רַבִּי הוֹנָא בֶּשֶׁם רַבִּי אֲחָא אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶתְהַ חֲלָקֶתָ אֶת מַלְכוּתִי... חֲזִיד שְׁאֵנִי חוֹלֵק מַלְכוּתִי. וְרַבָּנִי אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶתְהַ חֲלָקֶתָ בְּנִין בֵּיתִי... וְיִימָר מֵאָה וְעֶשְׂרִים וְשֵׁשׁ, מֵה תִּלְמוּד לֹאִי שְׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה, אֲלֵא כִּד אָמַר לוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, אֶתְהַ נִּתְּתָ עֲלֶיהָ אַחַת לְבֵיתִי מִשְׁלָךְ, שְׁאֲמַרְתָּ (עזרא א, ג): 'מִי בָכֶם מִכָּל עַמּוֹ יְהִי אֵלֶיהֶן עֲמוֹ וְיַעֲלֶה, אֵף אֲנִי נוֹתֵן עֲלֶיהָ תּוֹסֶפֶת אַחַת מִשְׁלָכִי, שֶׁהוֹסִיף לוֹ מְדִינָה אַחַת בְּחֻשְׁבוֹ, הִדָּא הוּא דְכָתִיב: שְׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה.

אבל בגמ' מבואר שמלך על 'כל העולם כולו', וז"ל הגמ' שם: מהודו ועד פוש, רב ושמואל חד אמר: הודו בסוף העולם וכוש בסוף העולם, וחד אמר: הודו וכוש גבי הדדי הוו קימי; כשם ששלך על הודו וכוש, כך מלך מסוף העולם ועד סופו. וברש"י יתחת כל כיפת הרקיע והשלים מלכותי, היינו לדעת הגמרא מאה עשרים ושבע מדינות שמלך בהם אחשוורוש הם כל העולם כולו. ואם כן היתה הגזירה על כל עם ישראל וההצלה היא הצלה כללית.

כמו"כ גם ברוחניות הי' בזה ענין כללי, וכמאמר רז"ל (שבת פח, א) "וינתצבו בפתחתיה דהר", אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שפכה הקדוש ברוך הוא עליהם את החרב בגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם. אמר רב אחא בר יעקב: מכאן מודעא רבה לאורייתא. וברש"י ישאם יזמינם לדין למה לא קיימתם מה שקבלתם עליכם יש להם תשובה שקבלוה באונס. אמר רבא: אף על פי כן הדור קבלוה בימי אחשוורוש, דכתיב: "קימו וקבלו היהודים" – קימו מה שקיבלו כבר וברש"י מפרש 'קבלוה בימי אחשוורוש' – מאהבת הנס שנעשה להם. היינו שחזרו וקבלוה מרצונם בימי אחשוורוש, שכן נאמר: "קימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלווים עליהם" (אסתר ט, כז), ודרש: קימו היהודים על עצמם מרצונם מה שקיבלו כבר עליהם מאונס בשעת מתן תורה.

מבואר מהגמרא שאז קימו מה שקבלו כבר, היינו שבזמן ההוא היה גמר וקיום קבלת התורה והמצות. ואדרבה דוקא אז היה באתערותא דלתתא ומדעת עצמם בלי התעוררות מלמעלה, מה שאין כן במתן תורה והתחלת קבלת התורה יש מודעה רבה לאורייתא.

לפי המבואר שחג הפורים הוא גמר וקיום קבלת התורה, נתבונן בשני ענינים עיקריים שנפעלו במתן תורה: א) עשיית 'דירה' לו יתברך בעולם הזה. ב) אחדות ישראל – התנאי לקבלת התורה, וכדלקמן.

והנה מתן תורה ותורה ומצות ענינם הוא שיהיה לו ית' דירה בתחתונים דוקא, וכמענה משה רבינו ע"ה להמלאכים (שבת פח, ב) למצרים ירדתם לפרעה השתעבדתם תורה למה תהא לכם כו ולא ענו לו שתנתן להם התורה ברוחניות.", וז"ל הגמ': ואמר רבי יהושע בן לוי: בשעה שעלה משה למרום אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם, מה לילוד אשה בינינו? אמר להן: לקבל תורה בא. אמרו לפניו: חמדה גנוזה שגנוזה לך

פורים, ה'תש"ד / ה

תשע מאות ושבועים וארבעה דורות קודם שנברא העולם, אתה מבקש ליתנה לבשר ודם: "מה אנוש כי תזכרנו וכן אדם כי תפקדנו?" "ה' אדנינו מה אדיר שמך בכל הארץ אשר תנה הודך על השמים!" אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: החזיר להן תשובה. אמר לפניו: רבונו של עולם, מתגיר אני שמא ישרפוני בהכל שבפיהם. אמר לו: אחוז בכסא כבודי וחזור להן תשובה. שנאמר: "מאחז פני כסא פרשו עליו ענני", ואמר רבי נחום: מלמד שפירש שדי מזיו שקינתו ועננו עליו. אמר לפניו: רבונו של עולם, תורה שאתה נותן לי מה כתיב בה? "אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים". אמר להן: למצרים ירדתם? לפרעה השתעבדתם? תורה למה תהא לכם! שוב: מה כתיב בה? "לא יהיה לך אלהים אחרים". בין הגוים אתם שריו, שעובדין עבודה זרה? שוב: מה כתיב בה? "זכור את יום השבת לקדשו" – כלום אתם עושים מלאכה, שאתם צריכין שבות? שוב: מה כתיב בה? "לא תשא ומתן יש ביניכם? שוב: מה כתיב בה? "כבד את אביך ואת אמך" – אב ואם יש לכם? שוב: מה כתיב בה? "לא תרצח", "לא תנאף", "לא תגנב". קנאה יש ביניכם? יצר הרע יש ביניכם? מיד הודו לו להקדוש ברוך הוא, שנאמר: "ה' אדנינו מה אדיר שמך וגו'", ואילו "תנה הודך על השמים" לא כתיב. מובן מזה שגם המלאכים הסכימו והודו לדבריו של משה שהתורה מקומה בארץ דווקא.

וכבר ה' לעולמים מעין זה במתן תורה אלא שאח"כ נתגשמו בני ישראל והעולם, ומני אז הדבר תלוי בעבודת התורה ומצות של כללות בני ישראל, שע"ז מעלים גם כן כללות עולם הזה התחתון, וכמובן כל זה מספר של בינונים פרק ל"ו ול"ז.

בתניא – פרק ל"ו – מבאר אדמו"ר הזקן את 'מאמר רבותינו ז"ל (מדרש תנחומא נשא ז, א) שתכלית בריאת עולם הזה הוא שנתאוו הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים', שבתוך הנבראים התחתונים יתגלה עצמות אור אין סוף כמו שהוא, בלי שום לבוש והסתרה, 'שיאיר אור ה' אין סוף ברוך הוא במקום החשך והסטרא אחרא של כל עולם הזה כולו, ביתר שאת וביתר עז, ויתרון אור מן החשך-מהארתו בעולמות עליונים', והיינו שעל ידי עבודת האדם בעוה"ז נשברת הסטרא אחרא והחושך נהפך לאור, ועל ידי כך יאיר בעולם הזה אור גדול בהרבה מאשר בעולמות העליונים.

ואף שגילוי אור כזה בעולם הזה יאיר רק לעתיד לבוא, ואילו כעת האור הוא בהעלם, על כך אומר רבינו הזקן שימות המשיח ותחיית המתים הם אכן כל התכלית והשלימות של בריאת עולם הזה, אבל מוסיף שלא זו בלבד שזה יהיה רק לעתיד, אלא 'וכבר היה לעולמים מעין זה בשעת מתן תורה', ומציין מקורות אודות הגילוי של מתן תורה, וממשיך שאחרי מתן תורה 'גרם החטא ונתגשמו הם והעולם, עד עת קץ הימים, שאז, יזדכך גשמיות הגוף והעולם'. בפרק ל"ז ממשיך לבאר בארוכה המעלה של מצות מעשיות, מיוסד על זה שכל תכלית בריאת העולמות וירידת הנשמה למטה היא כדי להעלות את הגוף ונפש בהמית ועל ידי כך גם את כל העולם-הרי הדבר מתבצע בעיקר על ידי מצות מעשיות הנעשות עם הגוף ונפש הבהמית, ראה שם בארוכה.

וכמו כן ענין האחדות שהיה במתן תורה מודגש גם בקבלת התורה מחדש בימי אחשורוש: **וכמו שבמתן תורה נאמר 'ויחן שם ישראל' לשון יחיד, כאיש אחד, ועל ידי זה זכו למתן תורה (עיין ילקוט שמעוני יתרו רמז רע"ג, 'ויחנו שם ישראל אין כתיב כאן, אלא ויחן שם ישראל, נעשו הומניא אחת, אמר הקב"ה התורה כולה שלום, ולמי אני נותנה לאומה שהיא אוהבת שלום הוי כל נתיבותיה שלום'. וכן כותב אדמו"ר הזקן בתורה אור ביאור ד"ה ובבואה לפני המלך בסופו) כמו כן גם בנס פורים נאמר 'וקבל היהודים' לשון יחיד.**

וז"ל אדמו"ר הזקן (תורה אור מגילת אסתר צז, ד): 'וזהו ענין 'וקבל היהודים את אשר החלו לעשות' כי במתן תורה רק החלו לעשות. ובמ"ת היה רק התחלת תקון הכלים והמשכת האור, כענין 'מעט מעט אגרשנו'. וכמו שאנו רואים שלא היו שלימות עדיין בישראל, וכל ימי השופטים עליות

פורים, ה'תש"ד / ו

וירידות וגם אח"כ. אבל בימי המן 'וקבל היהודים' קבלה גמורה, ע"י הבטול הגדול ע"י מסירת נפש נזדככו הכלים בתכלית, עד שנמשך האור לתוכן להיות וקבל כו', ולכן נאמר 'וקבל' לשון יחיד. כי הנה במ"ת נאמר 'יוחן שם ישראל' לשון יחיד, כאלו הם כולם כאיש אחד, ועי"ז זכו למתן תורה, כמאמר 'ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך', שהוא אור קבלת התורה, כמו שמפרש 'כי באור פניך נתת לנו תורת חיים', שגילוי זה הוא כשכולנו כאחד דוקא, כי אין התלבשות וגילוי אור א"ס ב"ה שהוא אחד האמת- אלא במקום האחדות וההתכללות, ולכן בפורים שאז היה הגמר שקבלו מה שהחלו במ"ת, לכך נאמר 'וקבל לשון יחיד כאלו הם איש אחד'.

וגם בעבודה עתה תנאי עיקרי הוא שצריך להיות כולנו כאחד דוקא, וכמו שכתוב בספר של בינונים פרק ל"ב ונתבאר בספר דרך מצותיך מצות אהבת ישראל באור היטב.

המורס מכל הנ"ל: כיון שפורים הוא קיום וגמר קבלת התומ"צ, צריכים להיות נרמזים בו ענינים העיקרים דתומ"צ והם דירתו ית' בתחתונים והתנאי שבזה שיהיו כולנו כאחד, ונוסף בפורים שכל זה צריך להיות לא מצד אתערותא דלעילא אלא ע"י עבודת האדם.

היינו שבאופן קיום מצוות הפורים מרומזים הענינים העיקריים שבהם מתבטאים 'קיום וגמר קבלת התורה': (א) מטרת התורה והמצוות לעשות להקב"ה דירה בתחתונים. (ב) הפעולה נשלמת בתנאי שנעשים על ידי כל עם ישראל המאוחדים יחד. (ג) העבודה נעשית על ידי התעוררות האדם ועבודתו מצד עצמו ולא על ידי אתערות מלמעלה.

ולפי זה יתורצו כל החמש הקושיות דלעיל, כדלקמן.

ג. 'משלוח מנות איש' – אלו בני ישראל, 'לרעהו' זה הקב"ה

ונבוא עתה לביאור פרטי רמזי פורים

'משלוח מנות איש לרעהו' רומז על לימוד התורה וקיום המצוות של יהודי, בעשיית דירה לו ית' בתחתונים, והם 'משלוח מנות' להקב"ה שנקרא 'רעהו' של היהודי כביכול:

אמרז"ל (שמות רבה ריש פרשת יתרו) וישמע יתרו, ה'דא הוא ד'קתיב (משלי כז, י): 'רעך ורע אביך אל תעזב', רעך זה הקדוש ברוך הוא, כ'מה דא'ת א'מר (תהלים קכב, ח): 'למען אחי ורעי. ורע אביך, זה אברהם, ש'נאמר (ישעיה מא, ח): 'זרע אברהם אהבי, אל תעזב'. והעתיקו רש"י ד"ה דעלך שבת לא, א' בסיפור הגמרא 'שוב מעשה בגוי אחד שבא לפני שפאי. אמר לו: גיירני על מנת שתלמדני כל התורה כולה כש'אני עומד על רגל אחת! ד'חפו ב'אמת הב'נן ש'ב'דו. ב'א לפני ה'לל, גייריה. אמר לו: ד'עלך ס'ני ל'חברך לא תעביד – זו היא כל התורה כולה, ו'אידך פ'ירושה הוא, ז'ל גמור 'ומפרש רש"י: דעלך ס'ני לחברך לא תעביד – ריעך וריע אביך אל תעזב (משלי כז) זה הקב"ה, אל תעבור על דבריו שהרי עליך שנאוי שיעבור חברך על דברייך'.

ולכאורה איזה ריעות וחבור שייך בין בריה שפלה ועצמותו ומהותו יתברך? אלא שעלה ברצונו שבנתינת התורה יתחבר עם בני ישראל, וכאשר יהודי לומד תורה אומר הקב"ה נמכרתי כביכול עמה, כדאיתא במדרש (שמות רבה רפ"ג) על הפסוק ו'יקחו לי תרומה': 'ה'דא הוא ד'קתיב (משלי ד, ב): 'כי לקח טוב נתתי ל'כם תורתי אל תעזבו, אל תעזבו א'ת המ'קח ש'נתתי ל'כם, ... ו'יש ל'ך מ'קח ש'מי ש'מכרו נ'מכר עמו, א'מר הקדוש ברוך הוא ל'ש'ר'אל, מ'כרתי ל'כם תורתי, כ'ב'יכול נ'מכרתי ע'מה, ש'נאמר: ו'יקחו לי תרומה'. כך שיהודי מתחבר עם הקב"ה על ידי לימוד התורה.

וכן הוא גם בקיום המצוות שעושה המצוה מתחבר עם הקב"ה, כמבואר בענין **ושכר מצוה מצוה לשון צוותא וחיבור כו', כמבואר בארוכה בדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א**

בהתמיה (א' כ"ח וקוטב הענין ב"היום יום" ע' קב בתאריך ח חשון, ונדפס גם באגרות קודש אדמו"ר הרי"צ חלק י עמ' שסט-ש"ע) וז"ל בהיום יום: 'מצוה לשון צוותא וחבור, והעושה מצוה מתחבר עם העצמות ב"ה, שהוא המצוה את הציווי ההוא. וזהו שכר מצוה מצוה, דזה מה שנתחבר עם עצמות אוא"ס מצוה הציווי, זהו שכר. ויובן במשל גשמי: איש פשוט ביותר יש לו בטול פנימי אל החכמה ומעלת חכם, בבטול דהעדר תפיסת מקום לגמרי. וכן גם בהרגש החכם הרי איש הפשוט אינו נכנס אצלו בגדר אנושי כלל – ואין זה דמבטלו ודוחה אותו, ח"ו, דזהו מדה רעה – ונחשב בעיניו שאין לו קשר של יחס עמו כלל. והי' כאשר החכם יצווה לאיש הפשוט לעשות איזה דבר בשבילו, הנה בציווי זה נולד מציאותו של האיש הפשוט, הן לעצמו שמרגיש מציאותו אשר הוא יכול לקיים מצות החכם ולו ציווה לעשות דבר, והן בעיני החכם נחשב למציאות אשר אליו ידבר ויצווה, ולבד זאת הרי ציווי זה מאחד החכם הרם ונעלה עם האיש הפשוט ביותר. והנמשל מובן. ומובן ג"כ אשר ביחס להנ"ל אין הבדל כלל במה יהי' הציווי, אם דבר גדול ונעלה או קטן ופשוט' הרי מכל זה מבואר שהקב"ה נחשב 'רעהו' של יהודי.

לפי זה מבואר מדוע דין משלוח מנות הוא במידי דאכילה דווקא: **וידוע שזהו הטעם שהתורה ומצותיה נאמר עליהם לשון אכילה ושתייה (מדרש רבה קהלת ב' כ"ד על הפסוק 'אין טוב פאָדס שְׂיֵאכֵל וְשָׂתֶה'. רַבִּי תַנְחוּמָא אָמַר רַבִּי נַחֲמָן בְּרִיה דְּרַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר נַחֲמָן וְרַבִּי מְנַחֲמָא, וְאָמְרִין לֵיהּ רַבִּי יְרֵמְיָה וְרַבִּי מִיִּישָׁא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בֶּר רַב יִצְחָק, כָּל אֲכִילָה וְשָׂתִיָּה שְׁנֵאמַר בְּמַגְלָה הַזֹּאת, בְּתוֹרָה וּבְמַעֲשִׂים טוֹבִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר, וְעוֹד), וּנְמַשְׁלוּ לֶחֶם וכו' – הן מצד האדם הן מצד למעלה כביכול, וכמו שנאמר 'לכו לחמו בלחמי' (עיין לקו"ת ביאור דד"ה וידבר גו' המטות ועוד דקאי גם אמצות) לחמי, וגם אתם לחמו.**

בלקוטי תורה (שם פא, ב): 'הנה בתורה ומצות נאמר לכו לחמו בלחמי, והנה לחמו פירושו לפי שהתורה היא לחם ומזון לנפש, כמו הלחם הגשמי שהוא מזון לגוף כו'. אבל מ"מ לחמי צריך ביאור וכי לאכילה ושתייה כו'. וביאור הדבר הוא ע"ד מארז"ל רעייתי פרנסתי ישראל מפרנסין כו', ומבאר שם עומק הדבר עיי"ש.

וזהו בכללות התורה ומצות, אבל בפרטיות הרי בתומ"צ גופא יש חלוק: כל התומ"צ – והאהבה ויראה שאינם אלא גדפין (ספר של בינונים סוף פרק מ, עיי"ש הטעם) (בתניא מבואר מעלת לימוד התורה וקיום המצות כשחדורים ברגש של אהבה ויראה, אז הן מעלות את התורה והמצות למעלה, ולכן נקראות אהבה ויראה 'גדפין' [כנפיים-מהלשון ב'תיקוני זוהר] שתורה ומצות 'בלא דחילו ורחימו [בלי יראה ואהבה] לא יכלא לסלקא ולמיקם קדם ה' – אין בה הכח לעלות ולעמוד לפני ה' אור אין סוף ברוך הוא] מפני שהן מעלות את התורה והמצוות, כשם שהכנפים מרימות את העוף למעלה.

וכמו שהכנפיים אינן נחשבות לעיקרו של העוף, ותפקידן מתבטא רק בכך שעל ידן פורח העוף למעלה – כך גם ביחס של אהבה ויראה לגבי תורה ומצוות, שהעיקר הוא קיומן של תורה ומצוות, וענינן של אהבה ויראה הוא רק שעל ידן עולות למעלה התורה והמצוות, ובלשון התניא: 'כי כמו שכנפי העוף אינם עיקר העוף, ואין חיותו תלוי בהם כלל..והעיקר הוא ראשו וכל גופו, והכנפים אינם רק משמשים לראשו וגופו לפרחא בהון, וכך דרך משל, התורה ומצות הן עיקר היחוד העליון, על ידי גילוי רצון העליון התגלה על ידיהן, והדחילו ורחימו הם מעלים אותן למקום שיתגלה בו הרצון אור אין סוף ברוך הוא'.

ונקראים זהב וכסף (בדא"ח – תו"א תו"ח ועוד – דרושי וישב שתכליתם הוא לקנות בהם עניני אכילה ושתייה הנ"ל' בתורה אור וישב (כו, ד): 'הנשמה טרם ירדתה לעולם

פורים, ה'תש"ד / ח

הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית הבהמית, היתה קשורה ומיוחדת במקורה ושרשה במאצילה ברשפי אש האהבה בטבע, כשלהבת העולה מאליה כו', והיה לה בחי' אהבה ויראה טבעית בגילוי רב, שהוא בחי' כסף וזהב, כסף מלשון 'נכסף נכספת' דהיינו בחי' אהבה, ו'זהב מצפון יאתה' שהוא בחי' שמאל שהוא בחי' יראה'. וכן הוא הלשון ב'תורת חיים' (וישב קצט ע"א) 'והנה כתיב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. פי' זהב וכסף הן בחי' אהבה ויראה שכליים או אהבה ויראה טבעיים ועצמיים שבעצמות ופנימיות של הנשמה האלקית, כמו שהיא קשורה ודבוקה במקור חוצבה למעלה, כמו בג"ע שצורורה בצרור החיים את ה' ממש בהתקשרות עצמיית באהבה רבה בתענוגים, להתענג על ה' ממש בתענוג העצמי בעריבות מתיקות ידידות עוז'. מבואר בזה כמו שכסף וזהב מסייע לקנות אוכל ושתייה, כך האהבה ויראה הם כ'כסף וזהב' המסייעים לקיום התורה ומצוותיה, אבל אינם בגדר 'לחמו' של הקב"ה.

זהו דמעות פורים הוא: א) משלוח מנות איש (זה בני ישראל) לרעהו (זה הקדוש ברוך הוא, כנ"ל) ודוקא מיני אוכלין ומשקין, כי זהב וכסף (אהבה ויראה) הנה גם שיהיה צדיק גמור לא יגיע למעלת דביקותו בד' בדחילו ורחימו בטרם ירדתו לעולם הזה (ס"ב פל"ז) ולא זהו ענין ירדתו למטה, שהוא לעשות דירה בתחתונים על ידי היום לעשותם דוקא.

בתניא פרק לו כותב אדמוה"ז שגם אם ניצוץ הנשמה יגיע כאן למטה בעולם לדרגה העליונה ביותר של אהבה ויראה של צדיק גמור – אין זה שווה לאהבה ויראה של הנשמה למעלה לפני ירדתה למטה, ואין ערך ודמיון כלל בין היראה והאהבה של הנשמה למעלה, לבין יראתה ואהבתה בהיותה למטה בגוף, ומכיון שענינה של מתן תורה הוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים דווקא, בזיכוך וקידוש הגשמיות, וזה נפעל דווקא על ידי התורה ומצוות בגשמיות, ולא על ידי אהבה ויראה הרוחנית, משום כך נקבע 'משלוח מנות' להקב"ה, דווקא באוכלין, שהם התורה ומצוות שנקראים 'לחם' כנ"ל, ולא ב'כסף וזהב' – אהבה ויראה, כי בפורים הוא גמר קבלת התורה, וחידושו ועיקרו הוא בעיקר זיכוך הגשמיות.

ובזה מתורצת השאלה הה' – מדוע 'לרעהו' זה הקב"ה מחוייב לשלוח דבר מאכל דווקא ולא כסף, כי הכוונה היא בהעלאת הגשמיות – אוכלים – ולא באהבה ויראה – כסף וזהב.

ודוקא ב' מנות, כי אם נותן רק מנה אחת, היינו סוג מצוה אחת, יש מקום לחשש שעושה כן מפני טבעית גופו ואין בזה ענין של דירה בתחתונים, ועל דרך ספק שנסתפק ר' חנניה בן תרדיון (עבודה זרה יח, א) מה אני לחיי עוה"ב, וכמו שנתבאר בתורה אור תולדות ביאור דמים רבים

בגמ' שם: תנו רבנן, כשחלה רבי יוסי בן קיסמא, הלך רבי חנינא בן תרדיון לבקרו, אמר לו, חנינא אחי, אי אתה יודע שאומה זו מן השמים המליכה, שהחריבה את ביתו ושרפה את היכלו והרגה את חסידיו ואבדה את טוביו ועדיין היא קיימת, ואני שמעתי עליך שאתה יושב ועוסק בתורה [ומקהיל קהלות ברבים] וספר מונח לך בחיקך, אמר לו [רבי חנינא] מן השמים ירחמו... אמר לו [רבי חנינא] לרבי יוסי] רבי, מה אני לחיי העולם הבא? אמר לו כלום מעשה בא לידך? אמר לו מעות של פורים נתחלפו לי במעות של צדקה וחלקתים לעניים, אמר לו אם כן מחלקך יהי חלקי ומגורלך יהי גורלי. וברש"י מפרש: 'מעות של פורים' – שהנחתים לסעודת פורים נתחלפו לי וחלקתים לעניים, וסבור הייתי שארנקי של צדקה היא ולא נפרעתי מארנקי של צדקה'. מחלקך יהא חלקי – הואיל והיית וותרן בממונך'.

ובתורה אור שם מקשה: 'ולכאורה מאד תמוה שאלתו 'מה הוא לעוה"ב', אם הוא מוסר נפשו על קדוש השם שהיה מקהיל קהלות ברבים לא יהיה לו עדיין חלק לעוה"ב? וגם מה שאל ר' יוסי 'כלום מעשה בא לידך', מהו התשובה על שאלתו כו'. אך הענין, שהיה ר' חנינא בן תרדיון מסופק בעצמו ענין מסירת נפשו בשביל עסק התורה אם הוא באמיתות לשם שמים בלבד, אף שהיה צדיק מופלג ולומד לשמה באמת, מכל מקום לפי שיש בני אדם שמצד טבעו ומזגו ומדותיו להמשיך חשק ותשוקת כל לבבו אל למוד החכמות, ולהיות תמיד מחשבתי ולבו ושכלו דבוק בהן, והראיה מהפילסופים מהאומות הקדמונים שהיו שרים גדולים לא יחסר להם כל מעדני עולם. היו עוזבים כל תענוגים ועוסקים בכל לבבם ותשוקת נפשם בלמוד החכמות, כל היום והלילה אין מחשבתו פנויה, ולהבין ולהעמיק בענין החכמות ותערב לנפשו ותתענג בהם כל כך כמו זולתו בכל תענוגי העולם. וזה אינו להם מצד אמונתם, שהם היו גוים עובדי כוכבים שאין להם שום הכרח ואמונה שיגרום להם... כי אם מצד מזג טבעם מאד תכריח בחשק נפלא שנולד בטבע כזה. ויש מהם נולד במזג אחר שלא יתאוה ויחשוק לחכמות אף כי יבינם, אין לו תענוג להשיג מחשבתי בהם אפילו רגע אחת, רק אחר שרירות לבו רק רע כל היום לזאת תכלה נפשו. וסבת זה הוא מצד המרות. יש שגובר בו מרה הלבנה שאין ביכולתו לצמצם מחשבתי בדבר אחד אף שהוא שכלי ולא יתענג בו כלל. ויש שגובר בו מרה שחורה בתולדתו תשתוקק נפשו מאד אל החכמה כל חפציה לא ישוו בה כאשר כל זה מבואר בח' פרקים להרמב"ם ע"ש פ"ח.

ולכן גם בישראל ימצא טבעיים מחולקים כמותם. אך שתמשיך נפשו לדבר הנהוג בישראל כמו ענין למוד התורה שבע"פ. יחשוק נפשו ולבו להגות בה יום ולילה לא ישבות. ולפיכך רבי חנינא בן תרדיון היה ירא, שמא גם מצד טבעו גופני גורם לו מסירת נפשו בעד החכמה – אף שבודאי אינו אלא מעט מזעיר מ"מ אין זה לה' לבדו כו' –. ושאל מר' יוסי היאך הוא משיג בו. אם הוא מנוחלי העוה"ב שאין בלבו אלא אחד כו'. והשיבו, זה לא יבורר כי אם 'אם בא מעשה לידך'. פי' נסיון, שהחילוק בו, שאם הוא מצד טבע הגוף אף שיחשוק חשק נפלא עכ"פ לא יגיע למס"נ כו' ואמר לו שמעות פורים כו' שהוא ענין פיזור ממון, שזה אות ומופת שאין במס"נ שלו אפילו שרש המרה כו'. שמדת המרה שחורה הנ"ל גורמת מדת הקמצנות. והמרה הלבנה הפיזור כו' לכן השיבו א"כ מחלקך יהא חלקי שמזה מובן שמס"נ על התורה הוא רק לפי שאין בלבו אלא אחד ואין בו תערובת טבעית כלל.

הרי מבואר שיכול אדם למסור את נפשו על התורה – ועדיין לא להיות מנוחלי העולם הבא. נוחלי העולם הבא הם אלה המסורים בכל לבם לה' לבדו; אולם, יכול אדם ללמוד תורה – ואפילו למסור את נפשו על התורה! – לא מפני שהוא בטל לה', אלא משום שהוא אוהב בטבעו ללמוד ולהחכים. כי יש אנשים שאוהבים ללמוד, עבורם זהו העונג וההנאה הגדולים ביותר, הם מתמסרים לכך בכל לבם ולשם כך הם מוכנים לוותר על כל דבר ולא עושים זאת לשם שמים.

וזה היה חששו של רבי חנינא, שמסירת נפשו על התורה היא מרוב אהבת החכמה, ואין זו מסירת נפש אמיתית על קידוש ה'. לכן פנה רבי חנינא לרבי יוסי בן קיסמא, ונפשו בשאלתו: האם אהיה גם אני מנוחלי העולם הבא? האמנם מסירת נפשי למען התורה היא מסירת נפש אמיתית מתוך רצון לדבוק בה', או שמא אני עושה זאת גם עבור ההנאה שלי, עבור התענוג האישי שלי?

ועל כך השיב לו ר' יוסי: מן המעשה שסיפרת לי, שכספים של סעודת פורים התחלפו לך בכסף של צדקה וחילקת הכל לעניים, אני למד שמסירת-הנפש שלך היא אמיתית, ולא מפני שאתה אוהב ללמוד מטבעך. כיצד? משום שאנשים האוהבים ללמוד מטבעם, בדרך כלל אינם אנשים חברותיים כל-כך: הם אוהבים לשקוע בספרים ולהתנתק מהסביבה, ובודאי אינם נוהגים לפזר את ממונם לאחרים. ואם אתה מפזר כך את ממונך לאחרים, סימן הוא שהתמסרותך ללימוד התורה אינה בגלל האהבה

פורים, ה'תש"ד / י

האישית שלך ללימוד ולחכמה, אלא למען שמו יתברך. ולכן – אמר רבי יוסי בן קיסמא – "מחלקך יהיה חלקי", אני בטוח ששמור לך חלק גבוה ונפלא בעולם הבא.

וזהו הדיוק במשלוח 'שתי מנות' דווקא, שמרמז שהאדם צריך להתעסק בסוגים שונים של מצות, כי בזה שעוסק בסוג אחד של מצות, אינו פועל את ה'דירה בתחתונים', כי שמא עושה זאת מחמת טבע גופו, שנהנה ורגיל בכך, ואינו בכדי לקיים רצון הבורא, משא"כ שכאדם מקיים כמה סוגי מצוות, הן אלו המתאימות לטבע מסויים והן אלו המתאימות לטבע הפכי, בזה ניכר שמקיים ציווי הבורא ועל ידם פועל ה'דירה בתחתונים'.

ובזה מתורצת השאלה הדי' – שמשלוח מנות לרעהו זה הקב"ה הוא שתי דברים דווקא.

ומדייק שיהיה משלוח מנות, כי התומ"צ צריך להעלות ע"י דחילו ורחימו טבעיים או שכליים כו' וכמו שנתבאר בספר של בינונים (פ"מ ובהגהות שם) ולא שישארו למטה בעוה"ז הגשמי שהוא מדור הקליפות

בתניא שם מביא בהגה"ה מקורות שונים מספר ה'זהר' שדיבורי התורה עולים למעלה ובוקעים רקיעים, ומבאר בתניא שם, מאחר שהקול והדיבור שבהם מדברים דברי תורה והתפילה הוא גשמי, הרי אם חסרה בהם ה'כוונה' הרוחנית של אהבה ויראה, אין הם יכולים לעלות למעלה בספירות העליונות שהן אלקות, מאחר שההארה האלוקית שבהם מצומצמת ביותר, אבל כשיש בהם כוונה רוחנית של אהבה ויראה, אז באם זה יראה ואהבה שכלית אז העליה בעשר ספירות של 'עולם הבריאה', ואם היראה ואהבה טבעית אז העליה בעשר ספירות של 'עולם היצירה', והאור שמאיר ומתגלה מזה בעולמות העליונים לא תוכל להתגלות כשאותיות התורה והתפלה הן עדיין בעולם הזה הגשמי, 'עד עת קץ הימין שיתעלה העולם מגשמיותו ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר (ישעי' מ,ה)

ובזה מתורצת השאלה הדי' – מדוע במשלוח מנות של התורה והמצוות להקב"ה הדגש הוא 'משלוח' דווקא, כי העבודה היא שהתורה והמצוות יעלו – יישלחו – למעלה.

ד. 'מתנות לאביונים' – להשתדל עם חברו ה'אביון' בדעת:

והנה כל זה הוא בנוגע לעצמו, אבל הרי נתבאר לעיל שבכדי שהמצוות יפעלו פעולתן בעולם, יש צורך באחדות ישראל, שצריך להיות כולנו אחד, ויחן וקבל לשון יחיד, ולכן באה מצוה השנית בפורים והיא מתנות לאביונים היינו שצריך להשתדל ולהוכיח את חברו האביון ועני בדעת שגם הוא יעסוק בתורה ומצוותיה.

[ואין זה סותר למה שנתבאר לעיל שבפורים צריכה להיות העבודה מצד עצמו דוקא, כי בזה באו לשלול אתערותא דלעילא שזהו מעין ענין של כפיה והכרח, וכמו כפה עליהם הר כגיגית כו' שם תהא קבורתכם, וכמובן ג"כ מהראי' שבתו"א (סד"ה חייב אינש לבסומי) שבימי הפורים לא היתה אתערותא דלעילא מפני שעל זה נאמר ואנכי הסתר אסתיר פני גו' – אבל לא בא לשלול ענין הוכח תוכיח וכיו"ב ע"י בני אדם, ופשוט]

– אבל הענינים לעורר את חברו אינם שווין בכל אחד ואחד: יש מתפעל ומתחיל להניח תפילין – לדוגמא – על ידי שרואה אחר מניח תפילין ויש מתפעל ומתחיל להניח תפילין על ידי שאחר מסביר לו ענין אהבת השם ויראתו, ולכן ה'מתנות' אפשר

שיהיה מעות או אוכלין, כי אין תפקידם לעשות דירה בתחתונים, כי אם להיות סיבה שהאביון יעשה דירה לו ית' בתחתונים.

היות שמצות 'מתנות לאביונים' היא לפעול על עוד יהודי שהוא 'אביון' בדעת, לכן אין חילוק בין 'כסף' ל'מאכל ומשקה', שבשניהם יוצאים ידי חובה, כי בפעולה על יהודי 'אביון' בדעת' יש כמה אופנים, יש שמתעורר לקיים תורה ומצוות על ידי שרואה יהודי עוסק במצוה גשמית והיינו שנותן לו 'מאכל ומשקה' ברוחניות כנ"ל, ויש מי שמתעורר על ידי זה שמחזקים אצלו את האהבה והיראה מהקב"ה שאז נותן לו 'כסף וזהב' ברוחניות כנ"ל, ושתי הדרכים שוות בכדי לעורר יהודי לעבודת ה'. ומצות 'מתנות לאביונים' כאן אינו שייך לעבודת האדם בעצמו בעשיית דירה לו ית' בתחתונים, אלא בהשפעה על יהודי אחר שגם הוא יפעול לעשיית דירה בתחתונים.

ומתורצת השאלה הה' – מדוע במתנות לאביונים ברוחניות נותן כרצונו אם מעות אם מאכל

ולכן מספיק גם מתנה אחת, כי אף אם תמצוי לומר שנותן המתנה מפני טבעית גופו, הרי אם רק פעל שהאביון מקיים תומ"צ לשמה על ידי זה, דיו, כמובן.

במתנות לאביונים מספיקה 'מתנה אחת' ואין צורך בשתי מתנות, כי גם אם אדם משפיע על יהודי אביון ברוחניות רק בדרך אחת לבד, היינו או רק על ידי דוגמא חיה איך שהוא מקיים מצוה בפועל, או רק בהסברה איך לאהוב את ה', ואז אף אם יש חשש שהנתינה הוא בדבר שהוא אצלו בטבעו, בכל זאת אינו מגרע הנתינה, כיון שהעיקר שפועל שה'אביון' יקיים תורה ומצות כראוי.

ועל דרך שאמרו רז"ל (בבא בתרא ט, א) בצדקה גשמית וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: בְּזֶמַן שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קָיִים, אָדָם שׁוֹקֵל שְׁקָלוֹ – וּמִתְכַּפֵּר לוֹ; עֲכָשְׁיוּ שְׂאִין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קָיִים, אִם עוֹשִׁין צְדָקָה – מוֹטָב, וְאִם לֹא – בְּאֵין אֹמֹת הָעוֹלָם וְנוֹטְלִין בְּזָרוּעַ. וְאִף עַל פִּי כֹן נִחְשָׁב לָהֶן לְצְדָקָה כּו' – שְׁנֵאמַר: "וְנִגְשִׁיךְ צְדָקָה".

ומתורצת השאלה הד' – מדוע במתנות לאביונים מספיק דבר אחד ולא חייב שני דברים כבמשלוח מנות.

אבל צריך לתת לשני אביונים, כי בכלל ישנם שני סוגי אנשים הזקוקים להתעוררות מחבריהם, כי קיום התורה ומצותיה צריך להיות בהשתתפות ועבודת הגוף והנפש גם יחד כמאמר רז"ל (סנהדרין צא, א ושם) במשל דחגר וסומא [שם בגמרא: אמר ליה אנטונינוס לרבי גוף ונשמה יכולין לפטור עצמן מן הדין, כיצד, גוף אומר נשמה חטאת, שמיום שפירשה ממני הריני מוטל כאבן דומם בקבר, ונשמה אומרת גוף חטא, שמיום שפירשתי ממנו הריני פורחת באויר כצפור, אמר ליה, אמשול לך משל למה הדבר דומה, למלך בשר ודם שהיה לו פרדס נאה והיה בו בכורות נאות, והושיב בו שני שומרים אחד חיגר ואחד סומא, אמר לו חיגר לסומא בכורות נאות אני רואה בפרדס, בא והרכיבני ונביאם לאכלם, רכב חיגר על גבי סומא והביאום ואכלום, לימים בא בעל פרדס, אמר להן, בכורות נאות היכן הן, אמר לו חיגר כלום יש לי רגלים להלך בהן, אמר לו סומא כלום יש לי עינים לראות, מה עשה, הרכיב חיגר על גבי סומא ודן אותם כאחד, אף הקב"ה מביא נשמה וזורקה בגוף ודן אותם כאחד, שנאמר (תהלים נ, ד) 'יקרא אל השמים מעל ואל הארץ לדין עמו' יקרא אל השמים מעל זו נשמה ואל הארץ לדין עמו זה הגוף].

ובלשון דא"ח [חסידות] שהעבודה צריכה להיות הן מצד נפש האלהית הן מצד נפש הבהמית, והא בלא הא לא סגיא, ובשניהם צריך להשתדלות כי גם הנשמה נתגשמה על ידי ירידתה למטה, או בסוגי העובדים יש: א) עובדי ד' בגופם ב) עובדי ד' בנשמתם, וזה[ו] שצריך להיות נתינה לשני אביונים

פורים, ה'תש"ד / יב

ובזה מתורצת השאלה הג' – שדווקא במתנות לאביונים המתנות הם לשני אביונים דווקא, כי בעבודת האדם יש שני חלקים כלליים: עבודה עם הגוף ועבודה עם הנשמה, ובשניהם צריך האבין לנתינה וסיוע.

ומבואר מכל הנ"ל שדווקא בפורים שהוא גמר וקיום קבלת התורה תיקנו מצוות משלוח מנות ומתנות לאביונים שהם מבטאים תוכן היום טוב המיוחד שבו 'קימו וקבלו היהודים עליהם' בשלימות קבל התורה שהוא לעשות לו ית' דירה בתחתונים ולפעול מתוך אחדות וכנ"ל.

* * *

ה. אופני השתדלות עם חברו 'רעהו' וה'אביון'

והנה בהשתדלות לפעול על חברו לקרבו לתומ"צ כמה אופנים ישנם ובכללותם מתחלקים לשנים:

א) שמציירים לפניו פחיתות האדם, מאוס ושקוף הרע, עונשי גיהנם וכו' היינו שהעסק והדבור הוא במה שצריך להתרחק ממנו – ובכללות זהו דרך שיטת המוסר.

ב) שמבאר לו ומאריך בהסברת גדולת הבורא, מה רבו מעשיך, עילוי התומ"צ עד אין קץ כו' היינו שהעסק והדבור הוא במה שצריך להתקרב אליו שבכללות זהו דרך שיטת החסידות.

והנה אחד מהחילוקים אשר ביניהם: כשמשתדל עם חברו בהצעת ענין של סוג הראשון: איך כי רע ומר גורל החוטא, פחיתות האדם המתאוה לתענוגי עוה"ז וכהא' גוונא הצעת הענין מצד עצמו אינה מצוה, לולא התקוה שיש בזה, שע"ז ישוב חברו לדרך הישר, משא"כ בסוג השני, שגם הצעת הענין מצד עצמו מצוה רמה ונשאה הוא ידיעת סדר ההשתלשלות, דע את אלקי אביך, ליחדו וכו'.

וברמזים הנ"ל: הסוג האחד אינו אלא ענין של מתנות לאביונים משא"כ בסוג השני, אם אין בזה פניה, הרי זה משלוח מנות איש לרעהו וגם מתנה לאביון, ובחסידות גופא דיש ב' הענינים דמאמרים ושיחות, הנה מאמרים שייכים יותר לנפש האלהית, מוחין, פעולה בדרך מלמעלה למטה (באדם גופא) משא"כ שיחות הכלולים מסיפורים, ביאורים בעניני השכלה שבחסידות, התעוררות לעבודה וכו', שייכים לשני סוגי אביון הנ"ל.

וע"י פרסום – לשמה – והפצה ברבים שיחה של דא"ח הכוללת עניני תורה דא"ח, התעוררות ליראת שמים וקיום תומ"צ, ודברי ימי רבותינו וחסידים הזקנים אשר מהם ילמדו וכן יעשו כאל אחד ואחד באופן, הוא ענין הכולל רמזי מצוות משלוח מנות איש לרעהו ומתנות לאביונים לכל פרטיהם.

כהנ"ל בדרך אפשר כמובן וד' יכפר בעדי

בברכת פורים שמח, לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל

* * *

במכתב-מאותו היום וכנ"ל – לר"ד הלוי שטוקהאמער מוסיף הרבי ביאור במהות יום הפורים ובהמשך להנ"ל:

והנה נודע מארז"ל (רש"י שבת כג, ב) חתנו כבנו, אף כי כמובן, כמה חילוקים ביניהם (ועיג"כ ילקוט שמעוני שמואל א כד'. טוש"ע יו"ד סי' ר"מ סכ"ד ובב"ח ובבאורי הגר"א, שם). לשון הילקוט שמעוני: 'אמר ליה דוד ואבי ראה גם ראה מכאן שחייב אדם בכבוד חמיו ככבוד אביו. א"ר יהודה ואבי ראה אמר לשאול, וגם ראה אמר לאבנר. ורבנן אמרין ואבי ראה אמר לאבנר דהוא אביו בארייתא, גם ראה אמר לשאול. ובטור והשו"ע יחייב לכבד חמיו דכתיב (שמואל א כד, יב) 'אבי ראה גם ראה את כנף מעילך בידיו', והוא הלשון שאמר דוד לחמיו שאול וקוראו 'אביו'. ובב"ח שקו"ט אם דומה לכבוד אביו או סתם כבוד יתירה עיי"ש.

ומהחילוקים בנוגע להאב או החותן הוא ע"פ מ"ש כ"ק מו"ח אדמו"ר שליט"א (שיחת שמיני עצרת תרצ"ז, אות מ"ח, מ"ט נדפס בלקוטי דיבורים ח"ב שכ"ט, ב ואיל ובספר השיחות תרצ"ז עמ' 187): אויף געבארענע קינדער איז מען ניט קיין בעל בחירה (ומובן שאין לזה סתירה מהא דעדיות פ"ב מ"ט ומרז"ל כיוצא בו, ועיג"כ תניא ספ"ב) תלמידי הישיבה זיינען בחירה קינדער, מען קען אויסקלייבען [לעל ילדים האדם אינו בעל בחירה, הבחירה היא רק בשעת החינוך שיחנכו את הילדים על פי תורה, משא"כ תלמידי הישיבה הם ילדים נבחרים באמת], אשר מובן מזה שיותר יש לעמוד על טיב אדם ע"י מה שרואים מהות חתנו שבחר לבתו (וכמש"נ את בתי נתתי לאיש הזה) ממה שרואים ע"י מהות בנו.

והנה ישראל נק' בנים למקום וכמו שנאמר בנים אתם לד' אלקיכם והם גם כן חתן – איידעם – למקום, וכדאיתא בשמות רבה ריש פרשת תרומה: אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, מִכְרַתִּי לָכֶם תּוֹרָתִי, כְּבִיכּוֹל נִמְכְּרַתִּי עִמָּה, שְׁנֵאֲמַר: וַיִּקְחוּ לִי תְרוּמָה, מִשָּׁל לְמִלָּךְ שֶׁהָיָה לוֹ בֵּית יְחִידָה (זו התורה), בָּא אֶחָד מִן הַמְּלָכִים (אלו ישראל) וּנְטָלָהּ, בִּקֵּשׁ לֵילֶךְ לוֹ לְאַרְצוֹ וְלָטַל לְאַשְׁתּוֹ. אָמַר לוֹ: בֵּיתִי שְׁנֵתִי לָךְ יְחִידָתִי הִיא, לִפְרֹשׁ מִמֶּנָּה אֵינִי יָכוֹל, לֹאמַר לָךְ אֶל תִּטָּלָה אֵינִי יָכוֹל לָפִי שֶׁהִיא אֲשֶׁר־לִי, אֲלָא, זֶה טוֹבָה עֲשֵׂה לִי, שֶׁכָּל מְקוֹם שֶׁאַתָּה הוֹלֵךְ קִיטּוֹן אֶחָד עֲשֵׂה לִי, שֶׁאֲדוּר אֶצְלָכֶם, שֶׁאֵינִי יָכוֹל לְהִנִּיחַ אֶת בֵּיתִי. כֵּן אָמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְיִשְׂרָאֵל, נִתַּתִּי לָכֶם אֶת הַתּוֹרָה, לִפְרֹשׁ הִימָנָה אֵינִי יָכוֹל, לֹאמַר לָכֶם אֶל תִּטְלוּהָ אֵינִי יָכוֹל, אֲלָא בְּכָל מְקוֹם שֶׁאַתֶּם הוֹלְכִים בֵּית אֶחָד עֲשׂוּ לִי שֶׁאֲדוּר בְּתוֹכּוֹ, שְׁנֵאֲמַר (שמות כה, ח): וַעֲשׂוּ לִי מִקְדָּשׁ.

וחילוק ב' המדריגות הוא – בדרך אפשר – דחתן למקום הוא רק ע"י נשוא התורה, היינו ע"י עבודה רבה בתומ"צ עד שהתורה נעשית שלו והוא המושל עליה, כאיש ואשה, וכמרז"ל בקדושין (לב, א ושם) אָמַר רַב יֶחֱזֶקֶל בֶּר שִׁילָא אָמַר רַב מִתְּנָה אָמַר רַב חֲסִידָא: הָאֵב שֶׁמַּחֲל עַל כְּבוֹדוֹ – כְּבוֹדוֹ מְחוּל. הָרַב שֶׁמַּחֲל עַל כְּבוֹדוֹ – אֵין כְּבוֹדוֹ מְחוּל. וְרַב יוֹסֵף אָמַר: אֲפִילוּ הָרַב שֶׁמַּחֲל עַל כְּבוֹדוֹ – כְּבוֹדוֹ מְחוּל. שְׁנֵאֲמַר: "וְהָ הָלַךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם". אָמַר רַבָּא: הָכִי הַשְׁתָּא!! הֵתָם, הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עֲלֵמָא דִּילִיָּה הוּא, וְתוֹרָה דִּילִיָּה הִיא – מְחִיל לִיָּה לִיקְרִיָּה, הָכָא תוֹרָה דִּילִיָּה הִיא!! הֵדֵר אָמַר רַבָּא: אֵין, תוֹרָה דִּילִיָּה הִיא, דְּכִתִּיב: וּבִתּוֹרָתוֹ יְהִיָּה יוֹמָם וְלַיְלָה, הֵינּוּ דֶרֶךְ עַל יְדֵי יִגִּיעָה בַּתּוֹרָה הַתּוֹרָה נִעֲשִׂית שְׁלֹו עַד שִׁיכּוֹל לִמְחוּל עַל כְּבוֹדוֹ) מִשָּׂא"כ בֵּן, דְּאֲפִילוּ חֹרֵשׁ שׁוֹטָה וְקָטָן בֵּנו הוּא לְכָל דָּבָר, כִּי אַהֲבַת הָאֵב לִבּוֹ אֵינוֹ תְלוּי בַּמַּעֲלֹת הַגְּלוּיּוֹת שֶׁל הַבֵּן כִּי אִם הִיא אַהֲבָה עֲצֻמִּית.

ועוד בדברי רז"ל דיש מעלה בחתן על הבן בשיר השירים רבה על פסוק נגילה ונשמחה בך: מְטְרֹנָה שֶׁהָלַךְ הַמֶּלֶךְ בַּעֲלָהּ וּבְנִיָּהּ וּבְתִנְיָהּ לְמִדִּינַת הַיָּם, וּבָאוּ וְאָמְרוּ לָהּ בָּאוּ בְּנִיָּךְ, אֲמָרָה מָה אֵיכָפֶת לִי, תִּשְׁמַחְנָה בְּלוּתִי. וּמוֹסִיף אַח"כ בֵּינוֹן שֶׁבָּאוּ חֲתָנִיָּה, אָמְרוּ לָהּ בָּאוּ חֲתָנִיָּךְ כּו', אֲמָרָה, מָה אֵיכָפֶת לִי תִשְׁמַחְנָה בְּלוּתִי. אָמְרוּ לָהּ בָּא הַמֶּלֶךְ בַּעֲלִיָּךְ, אֲמָרָה, הֵאֵי חֲדוּתָא שְׁלָמָה, חֲדוּ

על פסוק זה. דמשימע מזה דיש בזה שמחה נוספת על גאולת הבנים עי"ש, ועיג"כ לקו"ת סוף הביאור דוכל בניך, שם כותב: 'דודי בין הבנים' פירוש הבנים היינו בחינת בניך ובניך שהוא המשכה מחכמה ובינה דאצילות, אבל בחי' דודי היא ההמשכה שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות וכמו שכתוב קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ כו' דהינו הדילוג מלמעלה מעלה מסדר השתלשלות...אך עם כל זה כתיב 'כן דודי בין הבנים' דווקא שצריך להיות בתחלה 'וכל בניך לימודי הוי"ו' כנ"ל ואחר כך בחינת אל תקרי בניך אלא בוניך ואזי אחר כך 'בצדקה תכונני להיות קול דודי כו' מדלג כו". מזה גם משמע שיש שמחה הבאה בהמשך והוספה על שמחת הבנים ודו"ק.

זהו ג"כ מעלת האי יומא דיום הפורים דאמרו רז"ל (שבת פח, א) קיימו וקבלו היהודים קיימו מה שקבלו כבר כי במ"ת היתה קבלת התורה ע"י שכפה עליהם הר כגיגית ופירש רבנו הזקן (תו"א ד"ה חייב אינש לבסומי בפוריא) דהיינו התגלות אהבה העליונה מלמעלה על ישראל.. שאהבה זו תחבקני לכנסת ישראל ומקפת אותו מכל צד אפילו לבחינת אחוריים עד שאינו מניחו לפנות ממנו ומוכרח להיות עומד עמו פנים בפנים.

מוסיף ע"ז פורים שאז קיימו – וכלשון רבנו הזקן – וקבלו ברצון גמור.. שהיה מסירות נפש בכל ישראל מעצמם שלא ע"י התעוררות מלמעלה בתחלה על דרך גילוי בחינת וימינו תחבקני. דהא אז הי' בחינת הסתר פנים.. וכמאמר רז"ל אסתר מן התורה מנין דכתיב ואנכי הסתר וגו'

במגילת אסתר (ט, כג) נאמר 'וקבל היהודים את אשר החלו לעשות' ופירוש הכתוב הוא שבני ישראל חגגו את הנס מעצמם, תיכף ומיד בשנה הראשונה, ובשנה שלאחריה תיקן מרדכי לישראל שיקבעו המועד בכל שנה ושנה, ובני ישראל קבלו עליהם תקנה זו – מה שהחלו לעשות בעצמם בשנה הקודמת (אבן עזרא עה"כ). אדמ"ר הזקן ב'תורה אור' (מגילת אסתר צח, א) מפרש שהפסוק מדבר אודות מתן תורה, שבני ישראל קבלו על עצמם בפורים את שכבר התחילו לעשות בעבר בשעת מתן תורה, היינו שפורים הוא גמר קבלת התורה.

ומפרש שהוא על דרך פירוש חז"ל (שבת פח, א) שדרשו את הפסוק 'וַיִּתְּצֵבוּ בְּתַחֲתֵית הָהָר', אָמַר רַב אֲבָדִימִי בַּר חֲמָא בַּר חֲסָא: מְלַמֵּד שְׂכָפָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עָלֵיהֶם אֶת הָהָר כְּגִיגִית, וְאָמַר לָהֶם: אִם אַתֶּם מְקַבְּלִים הַתּוֹרָה מוּטָב, וְאִם לֹא – שֵׁם תִּהְיֶה קְבוּרַתְכֶם. אָמַר רַב אֲחָא בַּר יַעֲקֹב: מִכָּאן מוֹדֵעַא רַבָּה לְאַוְרֵייתָא. וּבִרְשׁ"י שֵׁם יִזְמִינָם לְדִין לְמָה לֹא קִיִּימָתָם מֵה שִׁקְבִּלְתָּם עֲלֵיכֶם יֵשׁ לָהֶם תְּשׁוּבָה שִׁקְבִּלוּהָ בְּאוֹנָס. אָמַר רַבָּא: אֵף עַל פִּי כֹן הִדּוּר קְבִלְיָהּ בִּימֵי אֲחַשְׁוֶרֶשׁ, דְּכָתִיב: "קִיְּמוּ וְקַבְּלוּ הַיְּהוּדִים" – קִיְּמוּ מֵה שִׁקְבִּלוּ כְּבָר וּבִרְשׁ"י מִפְּרֵשׁ 'קְבִלוּהָ בִּימֵי אֲחַשְׁוֶרֶשׁ' – מֵאֵהֶבֶת הֵנִס שְׁנַעֲשָׂה לָהֶם. הֵינּוּ שִׁבְשַׁעַת מֵתָן תּוֹרָה הִתֵּה קְבִלְתָּ הַתּוֹרָה מֵתוֹךְ אוֹנָס, וּבִימֵי מִרְדֳּכָי חֲזָרוּ וְקַבְּלוּהָ מִרְצוֹנָם, שֶׁכֵּן נֹאמַר: "קִיְּמוּ וְקַבְּלוּ הַיְּהוּדִים עֲלֵיהֶם וְעַל זֶרַעַם וְעַל כָּל הַנְּלוּוִיִּם עֲלֵיהֶם" (אסתר ט, כז), וּדְרָשׁוּ: קִיְּמוּ הַיְּהוּדִים עַל עֲצָמָם מֵה שִׁקְבִּלוּ כִּבְר עֲלֵיהֶם מֵאוֹנָס בִּשְׁעַת מֵתָן תּוֹרָה'.

ומבאר (שם צח, ד) על פי פנימיות הענינים, במתן תורה אין הפירוש 'כפה עליהם הר כגיגית', שהיתה כאן כפיה במובן הפשוט, אלא הכוונה שהקב"ה גילה לבני ישראל את אהבתו יתברך אליהם, שהיא אהבה עצומה וכמו שכתוב 'אהבתי אתכם אמר ה'', ואודות גילוי אהבה עליונה זו לישראל נאמר 'וימינו תחבקני', שימינו של הקב"ה כביכול מחבקת את כנסת ישראל.

ודיוק הלשון 'תחבקני' – שכמו בחיבוק גשמי, יד האדם החובק מקיפה את חברו מכל צד אפילו לבחינת אחוריים, שהאדם נתפס כולו בחיבוק זה, עד שאינו יכול לפנות לצד אחר ומוכרח לעמוד עמו פנים בפנים, כך בנמשל, שגילוי אהבה העליונה חובק את כנסת ישראל מכל צד, עד שמוכרחים לעמוד

פורים, ה'תש"ד / טו

לפניו יתברך פנים בפנים. נמצא שגילוי אהבת הקב"ה לבני ישראל 'כפה' את בני ישראל לומר 'נעשה ונשמע' ולהתבטל אליו בקבלת התורה. [גילוי אהבה העליונה מרמז בלשון 'כפה עליהם הר כגיגית', אהבה נמשלה ל'הר', כדוגמת הר שהוא חתיכת עפר הבולט משטח הארץ, כך היא אהבה בחינת הטוב שנמשכת לחוץ, וגיגית 'היא דבר עגול [חבית עגולה] כך החיבוק מקיף את הנחבק מכל צד]

יוצא שהביטול שהרגישו בני ישראל בשעת מתן תורה, לא נולד בהם מחמת עבודתם ויגיעתם, אלא על ידי גילוי אהבת הקב"ה אליהם מלמעלה, ובדרך ממילא נתעוררו גם הם באהבה עזה להקב"ה.

משא"כ המסירות נפש בימי אחשורוש לא נולדה בלבם של ישראל על ידי גילוי אהבת ה' מלמעלה, שהרי אדרבה בזמן של אחשורוש היה זמן של הסתר פנים, ההיפך מבחינת גילוי הארת פנים בפנים שהיה בשעת מתן תורה, וכמאמר חז"ל (חולין קלט ע"ב) 'אסתר מן התורה מנין דכתיב 'ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא', שאסתר היא מלשון הסתר כי בימי אסתר יהא הסתר פנים ומצאוהו צרות רבות ורעות' (רש"י חולין שם), ואם כן ההתעוררות והביטול והמסירות נפש בבני ישראל היתה מצד עצמם. שמסרו את נפשם שלא לכפור בהשם, בביטול מוחלט, שלכן שמם במגילה הוא 'יהודי' מלשון הודאה שמורה על ביטול כמו המבטל את דעתו ומודה לאחרים.

וזהו הפירוש 'הדר קבלוה בימי אחשורוש', שקבלת התורה בפורים היה ברצון גמור ובביטול שנפעל בבני ישראל בעבודת עצמם ובבחירתם ולא מצד גילוי מלמעלה. ולכן הוא ה'גמר' של קבלת התורה שהחל במתן תורה.

ואז נחשב לגמר קבלת התורה נשואי בתו היחידה של מלך מלכי המלכים – מ'וערט דעם אויבערשטענ'ס איידעם.

ויה"ר אשר יקבל רוב נחת ועונג מכל יו"ח וחתניו שי' וכאו"א יוסיף אומץ להגדיל תורה ולהאדירה

ונזכה כולנו בתוך כלל ישראל בעת הזאת דהסתר פנים (חגיגה ח, א ושם) צ"ל: ה' ע"א' וְחָרָה אָפִי בּוֹ **בְּיוֹם הַהוּא** וְעִזְבֹּתֶיךָ וְהִסְתַּתְּתָּי פָּנֵי מַהֲמָה (דברים לא יז), אָמַר רַב בְּרִדְלָא בְּרַב טַבְיִמִּי אָמַר רַב: כָּל שְׂאֵינִי בְּהִסְתַּתְּרֵי פָּנִים – אֵינִי מַהֲמָה, כָּל שְׂאֵינִי בְּ"וְהִסְתַּתְּתָּי לְאֶכּוֹל" אֵינִי מַהֲמָה מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהָיָה נֹאמֵר עַל יִשְׂרָאֵל שִׁסְתִּיר ה' פָּנָיו מֵהֶם בְּגִלְגַּל חֲטָאִים – וְכִנְרָא מִרְמָז עַל מִצַּב הַשּׁוּאָה שִׁיְהוּדִים סָבְלוּ בִּימֵי הָהֵם שְׁנַת תִּשְׁ"ד.

לקיום יעוד הנביא זכרי' יד: והי' ביום ההוא גו' לעת ערב יהי' אור וגו' (עיין תו"א סד"ה ותוסף אסתר) והי' ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהי' ד' אחד ושמו אחד

בברכת פורים שמח לאלתר לתשובה לאלתר לגאולה

הרב מנחם שניאורסאהן

יו"ר ועד הפועל